

Musiikin tohtori työelämässä

Kysely Sibelius-Akatemian Solistiselta osastolta ja
DocMus-yksiköstä valmistuneille tohtoreille

SIBELIUS-AKATEMIA

Tuire Kuusi

Musiikin tohtori työelämässä. Kysely Sibelius-Akatemian Solistiselta osastolta ja DocMus-yksiköstä valmistuneille tohtoreille. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 15.

Sibelius-Akatemia

Helsinki 2012

ISBN 978-952-5959-23-9 (PDF)

ISSN 1798-5455

TIIVISTELMÄ

Tämä kysely kartoittaa Sibeliuksen Akatemian Solistisella osastolla ja DocMus-yksikössä tohtorintutkinnon tehneiden kokemuksia. Kyselyn tarkoituksena on ollut selvittää, miten tohtorintutkinnon suorittajat ovat sijoittuneet työelämään, millaisia työtehtäviä he tekevät, miten tohtoroituminen on vaikuttanut heidän työllistymiseensä ja työtehtäviinsä, sekä millaisena he näkevät saamansa tohtorikoulutuksen tarkastellessaan sitä jälkikäteen työtehtäviensä näkökulmasta.

Ensimmäinen tohtorintutkinto suoritettiin vuonna 1990, ja kaikkiaan tutkintoja on suoritettu vuoden 2011 loppuun mennessä 69. Kysely suoritettiin webropol-kyselynä ainoastaan sähköisesti, ja sen vastausprosentti oli 64,1%.

Kysely osoitti, että tohtorintutkinnon tehneet sijoittuvat erilaisiin musiikkialan työtehtäviin. Työsuhteissa oli vaihtelua, mutta valtaosa oli työllistynyt kokopäiväisesti tai työskenteli apurahan turvin. Työttömyyttä oli ollut vuosien varrella, mutta kyselyhetkellä kukaan ei ollut työttömänä. Erittäin suuri enemmistö vastaajista koki, että tohtorintutkinto oli antanut heille osaamista, jota he tarvitsivat nykyisissä työtehtävissään, vaikka kaikkien kohdalla tohtorintutkinto ei ollutkaan välttämättä edellytys nykyisen työn saamiselle. Vastaajat pitivät nykyistä työtään mielenkiintoisena ja he viihtyivät nykyisissä tehtävissään. Palkkatasoon tyytyväisyys ei ollut yhtä yleistä. Kaiken kaikkiaan vastaajat ovat valtaosin päätyneet alalle, jonka koulutukseen ovat hakeutuneet, ja työtehtäviin, joista ovat olleet ja ovat edelleenkin kiinnostuneita.

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
1.1	Opiskelu DocMus-yksikössä.....	4
1.2	Kyselyn tarkoitus	5
2	KYSELYN TOTEUTUS JA VASTAAJAT	6
2.1	Vastanneiden taustatietoja	6
3	TULOKSET	8
3.1	Tohtorintutkinnon lisäksi suoritettut opinnot ja tutkinnot	8
3.2	Työskentely ja työtehtävät	9
3.1	Työpaikan saaminen	13
3.4	Tohtorintutkinnon merkitys työn vaatimuksista selviämiseksi.....	15
3.5	Nykyisen työtilanteen arviointi	18
4	LOPUKSI	22
	LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

Kun Sibelius-Akatemiasta tuli valtion laitos vuonna 1980, sen tutkinnoista tuli yliopistotutkintoja. Musiikin tohtorin tutkinto tuli mahdolliseksi uutena tutkintona vuonna 1982. Tohtorin tutkinto on Sibelius-Akatemiassa mahdollista suorittaa joko taiteellisena, tieteellisenä tai kehittäjäkoulutuksen tutkintona.

Taiteilijakoulutuksen tohtorintutkinto antaa koulutettavalle valmiuksia toimia esittäväenä taiteilijana. Keskeistä opinnoissa on taiteellinen opin- ja taidonnäyte, joka laajuudeltaan vastaa vähintään viittä konserttiohjelmaa. Opintoihin sisältyy lisäksi taiteellista työtä tukevia opintoja sekä kirjallinen työ, jonka tulee yhdessä opin- ja taidonnäytteen kanssa muodostaa taiteilijan kehitystä tarkoituksenmukaisella tavalla tukeva kokonaisuus. Koulutuksensa aikana opiskelija voi taiteellisen toimintansa ohella kehittää valmiuksiaan toimia oman alansa erityiskysymyksiin perehtyneenä pedagogina, luennoitsijana, tiedontuottajana, konsulttina ja keskustelunkäynnistäjänä. (DocMus-käsikirja 2010, 5, 14, 22–23.)

Tutkijakoulutuksen tohtorintutkintoa suorittavat opiskelijat laativat puolestaan perinteisen väitöskirjan, ja koulutuksen tavoitteet vertautuvat perinteisten tiedeyliopistojen vastaaviin, tosin tieteellistä työtä tukevat opinnot voivat Sibelius-Akatemiassa olla yhtä hyvin tiedollisia, taidollisia kuin taiteellisiakin. Koulutuksensa aikana opiskelija perehtyy syvästi omaan tutkimusalaansa, sen kehitykseen, perusongelmiin ja tutkimusmenetelmiin. Hän myös saavuttaa tutkimusalaansa piirissä valmiudet soveltaa itsenäisesti ja kriittisesti tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa. (DocMus-käsikirja 2010, 5, 15.)

Kehittäjäkoulutuksen tohtorintutkinto suoritetaan erikoistumalla tiedollisesti ja taidollisesti johonkin musiikinalan erityiskysymykseen. Tutkinto painottuu joko taiteellisesti tai tieteellisesti. Opinnäytekokonaisuus voi sisältää esimerkiksi konsertteja, äänitteitä, sävellyksiä, nuottieditioita, opetusnäytteitä, oppimateriaaleja, laitteita tai tietokoneohjelmia. Lisäksi opinnäyte sisältää kirjallisen tutkimusraportin kehittämiskohteesta ja selvityksen siitä, miten opinnäytteen eri osiot muodostavat kokonaisuuden. Tukiopinnot profiloidaan vastaamaan opiskelijan ja hänen edustamansa alan erityistarpeita ja haasteita. Koulutuksen tavoitteena on antaa uusia, musiikin alalla soveltamiskelpoisia valmiuksia. Tutkinnon tekijä kehittyä ammattialallaan erityisasiantuntijaksi ja tuottaa sille uusia ja testattuja menetelmiä, sovelluksia ja käytäntöjä. (DocMus-käsikirja 2010, 5, 15, 27.)

Sibelius-Akatemiassa tohtorintutkinnon tekeminen on ollut mahdollista kaikilla osastoilla. Solistisen osaston jatkokoulutus siirrettiin 1999 perustettuun DocMus-yksikköön. Todettakoon, että myös muilla Sibelius-Akatemian osastoilla (Jazzmusiikin, Kansanmusiikin, Kirkkomusiikin, Musiikkikasvatuksen sekä Sävellyksen ja musiikinteorian osasto) on suoritettu tohtorintutkintoja, ja näistä Kirkkomusiikin sekä Sävellyksen ja

musiikinteorian jatko-opetus siirrettiin DocMus-yksikköön vuonna 2011. Tämä kysely suunnattiin kuitenkin ainoastaan Solistisella osastolla ja DocMus-yksikössä tohtorintutkinnon tehneisiin, koska kyselyssä selvitettiin työllistymisen ohella koulutuksen sisältöjen merkitystä työllistymiseen sekä sitä, miten koulutus on vastannut työelämän vaatimuksia. Jos kyselyyn olisi otettu kaikki Sibelius-Akatemiassa tohtorintutkinnon suorittaneet, olisi vastauksia analysoitaessa pitänyt tarkastella kunkin osaston antaman koulutuksen erityispiirteitä. Lisäksi kyselyn anonymiteetti olisi heikentynyt sillä osassa edellä mainittuja osastoja tohtorintutkinnon suorittaneiden määrä on melko pieni.

Sibelius-Akatemian solistisella osastolla ja vuodesta 1999 alkaen DocMus-yksikössä on vuosina 1990-2011 suoritettu yhteensä 69 tohtorin tutkintoa. Valtaosa niistä (50 kpl) on ollut taiteellisia tohtorintutkintoja. Tieteellisiä tohtorintutkintoja on suoritettu 14 ja kehittäjäkoulutuksen tohtorintutkintoja viisi (taulukko 1 luvussa 2.1). Näistä tutkinnoista 14 suoritettiin vuosien 1990-1999 välillä, ja 55 on suoritettu vuonna 2000 tai sen jälkeen (taulukko 2 luvussa 2.1).

Musiikkialalla on tehty useita opiskelijoiden työllistymistä käsitteleviä selvityksiä (Hosia, 2008; Karhunen, 1998; Kuusi & Valkeila 2008; Laitinen & Hinkkanen, julkaisematon; Lepo, julkaisematon; Lotti, 1990, 1992a, 1992b, 1996; Ojala, 2001.) Tutkimukset ovat selvittäneet työllistymistä ja tyytyväisyyttä koulutukseen, ja pääasiassa ne on kohdistettu kandidaatin tai maisterin tutkinnon tehneisiin. Poikkeuksena oli Kuusen ja Valkeilan tutkimus, johon kerättiin vastauksia myös jatkotutkinnon suorittaneilta. Tilastokeskuksella on tietoa musiikin tohtorin tutkinnon tehneiden työllistymisestä, mutta näihin tietoihin ei luonnollisestikaan sisälly tutkinnon suorittaneiden käsityksiä koulutuksen sisällöistä. Kattava selvitys musiikkialan tohtorikoulutuksesta valmistuneiden työllistymisestä sekä koulutuksen sisällön merkityksestä työn tekemiselle siis puuttuu.

1.1 Opiskelu DocMus-yksikössä

DocMus-yksikön opiskelijaksi hakeminen toteutetaan kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa hakija pyrkii ylimääräiseksi opiskelijaksi. Ylimääräisen opiskelijuuden vaihe kestää vuoden, ja sen aikana hakija aloittaa opiskelunsa sekä valmisteleekin jatkotutkintosuunnitelmansa. Toisessa vaiheessa opiskelija pyrkii varsinaiseksi jatko-opiskelijaksi jättämällä jatkotutkintosuunnitelmansa arvioitavaksi. Yhteensä hakeutuminen ylimääräiseksi opiskelijaksi, ylimääräisen opiskelijuuden aika ja jatkotutkintosuunnitelman arviointiprosessi jatko-opinto-oikeuden myöntämiseen kestävät Sibelius-Akatemiassa n. 15 kuukautta. (DocMus-käsikirja 2010, 14.) Prosessi on siis varsin pitkä. Prosessi varmistaa sen, että varsinaiseksi jatko-opiskelijaksi valituilla on kaikkien osa-alueiden osalta toteuttamiskelpoinen jatkotutkintosuunnitelma sekä jo suoritettuja jatko-opintoja.

Opiskelu käsittää erityyppisille jatkotutkinnoille (tieteellinen, taiteellinen, kehittäjäkoulutus) luonteenomaisten tiedollisten tai taidollisten opintojen lisäksi kaikille yhteisiä opintoja. Nämä opinnot kuvataan DocMus-käsikirjassa (2010, 29–31). Keskeistä jatko-opinnoille

DocMus-yksikössä on opintojen ohjaus ja opintojen vastuullisen ohjaajan (OVO) toiminta. OVO tapaa opiskelijan säännöllisin väliajoin, seuraa ja valvoo opiskelijan opintojen yleistä kulkua sekä neuvoo opiskelijaa opintojen sisällössä ja järjestämisessä. Hän myös harkitsee, tarvitseeko opiskelija lisäohjausta taiteellisessa työskentelyssään tai siihen liittyviä tukioopintoja. (DocMus-käsikirja 2010, 28.)

Opiskelijalla on myös muita ohjaajia, jotka osallistuvat tutkinnon eri osa-alueiden ohjaukseen. DocMus-yksikössä käytettäviä ohjausresursseja ovat mm. taiteellisen työn ohjaaja, kirjallisen työn ohjaaja sekä taiteellinen lautakunta (taiteilijakoulutuksessa), väitöskirjatyön pääohjaaja ja sivuohjaajat sekä kehittäjäkoulutukseen liittyvät työn sisältöohjaaja sekä ohjausryhmä. Näiden lisäksi niin taiteellisen työn kuin tutkimustyönkin tueksi on mahdollista kiinnittää konsultoivia ohjaajia; usein nämä ohjaajat tulevat Sibelius-Akatemian ulkopuolelta. (DocMus-käsikirja 2010, 29.) Kaiken kaikkiaan DocMus-yksikkö pyrkii panostamaan korkeatasoiseen ohjaukseen, ja sitä kautta tukeman opiskelijaa jatko-opintojen eri vaiheissa.

1.2 Kyselyn tarkoitus

Tämän tammikuuhun 2012 sijoittuvan kyselyn tarkoituksena on ollut selvittää, miten tohtorintutkinnon suorittajat ovat sijoittuneet työelämään, millaisia työtehtäviä he tekevät, miten tohtoroituminen on vaikuttanut heidän työllistymiseensä ja työtehtäviinsä, ja millaisena he näkevät saamansa tohtorikoulutuksen tarkastellessaan sitä jälkikäteen työtehtäviensä näkökulmasta. Kysely liittyy myös Sibelius-Akatemian sisäiseen keskusteluun koulutuksen sisällöistä, merkitsevyydestä, opiskeluprosessista ja laadunvarmistuksesta. Kyselyllä on lisäksi yhteys Sibelius-Akatemiassa tehtyyn tutkimuksen vertaisarviointiin, jossa todetaan, että tutkijakoulutuksen ei tulisi päättyä tohtorintutkintoon, vaan sen pitäisi jatkua post doc -toimintana, jonka aikana kouluttaudutaan ammattitutkijoiksi (Suurpää, Westerlund & Tuomikoski 2012, 12).

2 KYSELYN TOTEUTUS JA VASTAAJAT

Kysely suoritettiin tammikuussa 2012 webropol-kyselynä ainoastaan sähköisesti. Tieto kyselystä lähetettiin sähköpostitse. Kuten edellä todettiin, tohtorintutkinnon suorittaneita solistisella osastolla tai DocMus-yksikössä on ollut yhteensä 69. Näistä 64:n sähköpostiosoite oli selvitetävissä, joten viisi henkilöä jäi kyselyn ulkopuolelle jo siinä vaiheessa kun tieto kyselystä toimitettiin. Vastauksia saatiin 41, joten vastausprosentti oli 64,1%.

2.1 Vastanneiden taustatietoja

Vastanneista miehiä oli 17 ja naisia 24. Taiteilijakoulutuksen tohtorintutkinnon suorittaneita oli 31, tutkijakoulutuksen suorittaneita 9 ja kehittäjäkoulutuksen suorittaneita yksi. Vastanneiden jakautuminen eri tohtorintutkintotyyppeihin vastaa melko hyvin suoritettujen tohtorintutkintojen jakaumaa (taulukko 1). Vastajat olivat suorittaneet tohtorintutkintonsa vuosina 1990–2011, ja heistä 11 oli suorittanut tutkintonsa 1990-luvulla ja 30 vuonna 2000 tai sen jälkeen (taulukko 2). Kaiken kaikkiaan vastaajia saatiin varsin kattavasti koko siltä ajalta, jona tohtorintutkintoja on Sibelius-Akatemiassa suoritettu. Ainoat erot löytyvät 1990-luvun alkupuolella ja 2000-luvun alkupuolella tutkintonsa suorittaneiden kohdalla; ensin mainitut vastasivat kyselyyn hieman useammin ja jälkimmäiset puolestaan hieman harvemmin kuin heidän osuutensa olisi antanut aiheen olettaa.

Tutkintotyyppi	Suoritettut (%)	Vastanneet (%)
Taiteellinen	50 (72,5%)	31 (75,6%)
Tieteellinen	14 (20,3%)	9 (22,0%)
Kehittäjäkoulutus	5 (7,2%)	1 (2,4%)
Yhteensä	69	41

Taulukko 1. Tohtorintutkintojen jakaumat suoritetuissa tutkinnoissa ja kyselyyn vastanneiden osalta.

Suoritusvuosi	Suoritettut (%)	Vastanneet (%)
1990–1994	7 (10,1%)	6 (14,6%)
1995–1999	7 (10,1%)	5 (12,2%)
2000–2004	18 (26,1%)	8 (19,5%)
2005–2009	26 (37,7%)	16 (39,0%)
2010–	11 (15,9%)	6 (14,6%)
Yhteensä	69	41

Taulukko 2. Tohtorintutkintojen suoritusvuodet.

Iältään vastaajat jakautuivat ryhmiin seuraavasti: alle 30-vuotiaita ei ollut, 30–39 -vuotiaita oli kuusi, 40–49 -vuotiaita oli 11 ja yli 50-vuotiaita 23, eli tämä oli suurin ryhmä. Yksi vastaaja ei kertonut ikäänsä. Valtaosa vastaajista oli pääkaupunkiseudulta (29 vastaajaa); muusta Etelä-Suomen läänistä vastaajia oli viisi, Länsi-Suomen läänistä kaksi; Itä-Suomen läänistä samoin kaksi. Kolme vastaajaa ei asunut kyselyn aikaan Suomessa. Nämä tiedot vastaavat tilastokeskuksen tietoja musiikin tohtorin tutkinnon suorittaneiden asuinkunnista.

Kyselyssä selvitettiin myös nykyisiä työtuloja, mutta tarkkaa kuukausipalkkaa ei kysytty, vaan vastaajia pyydettiin valitsemaan vuoden ansiotulojen sijoittuminen viiden melko väljän palkkakategorian avulla. Vuoden ansiotulot olivat vastanneista yhdellä alle 12 000 euroa ja kolmella 12 000–24 000 euroa. Vuoden ansiotulot olivat välillä 24 001–36 000 euroa 13 vastaajalla, välillä 36 001–48 000 euroa kymmenellä vastaajalla, ja yli 48 000 euroa vuodessa ansaitsevia oli 13. Yksi vastaaja jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Tilastokeskuksen tietojen mukaan musiikin tohtorin tutkinnon tehneiden mediaanipalkka oli 43810 euroa vuodessa (Tilastokeskus, vuosiansiot 2005–2008). Kyseinen palkka sijoittuisi nyt tehdyssä kyselyssä toiseksi ylimpään kategoriaan, jossa vastaajia oli 10. Tätä suurempaa palkkaa sai 13 vastaajaa, joten mediaanipalkan tuntumassa oli tai sen ylitti 23 vastaajaa. Kolmeen alimpaan palkkakategoriaan sijoittuneita vastaajia oli yhteensä 17; ainakin nämä kaikki jäivät siis tilastokeskuksen mediaanipalkan alapuolelle. Näitä olivat esimerkiksi apurahan turvin työskentelevät taiteilijat tai tutkijat sekä osa-aikaisissa työsuhteissa työskentelevät. Pалаan työsuhteisiin luvussa 3.2.

Jatkossa tässä raportissa ei tarkastella vastauksien jakaumia tutkintotyypeittäin tai suoritusvuosien mukaan luokiteltuna, koska ryhmissä numerukset ovat pieniä. Avovastauksia käsiteltäessä ei liioin yksilöidä vastaajia iän tai sukupuolen mukaan vaan ainoastaan sen mukaan, onko tutkinto ollut taiteellinen vai tieteellinen ja mille viisivuotiskaudelle tutkinnon suoritusvuosi osuu (esimerkiksi ”taiteellinen tutkinto; 2005-2009”).

3 TULOKSET

3.1 Tohtorintutkinnon lisäksi suoritettut opinnot ja tutkinnot

Kysymys 6 käsitteli muita kuin tohtoriopintoja ja mahdollisesti suoritettuja muita tutkintoja joko Sibelius-Akatemiassa tai muualla. Vastaajista valtaosa (34) oli suorittanut musiikin maisterin tutkinnon tai sitä edeltäneen diplomitutkinnon Sibelius-Akatemiassa. Viidellä vastaajalla oli ulkomailla suoritettu maisteritasoinen musiikinalan tutkinto (esim. MM, Artist's diploma, Konzertexamen). Muu yliopistollinen maisterintutkinto oli kuudella vastaajalla; nämä tutkinnot olivat useilta eri aloilta sekä suomalaisista yliopistoista (mm. YTM, FM, OTK) että ulkomailta. Kandidaattitasoisen tutkinnon yliopistossa tai ammattikorkeakoulututkinnon oli suorittanut yhteensä seitsemän vastaajaa; näitä olivat BA-tutkinto sekä AMK-tasoinen opettajan tutkinto. Muun ammattitutkinnon oli suorittanut viisi vastaajaa, näistä yleisin oli konservatoriossa suoritettu soitonopettajan tutkinto. Alempien tutkintojen yhteismäärä ylittää vastaajien määrän, mikä osoittaa, että osa vastaajista on suorittanut useita korkeakoulututkintoja (esimerkiksi tutkinto sekä Suomesta että ulkomailta). Vastaukset osoittavat myös sen, että joillain vastaajalla on ollut sekä konservatoriotasoinen opettajan tai muusikon tutkinto että diplomitutkinto tai maisterintutkinto Sibelius-Akatemiasta.

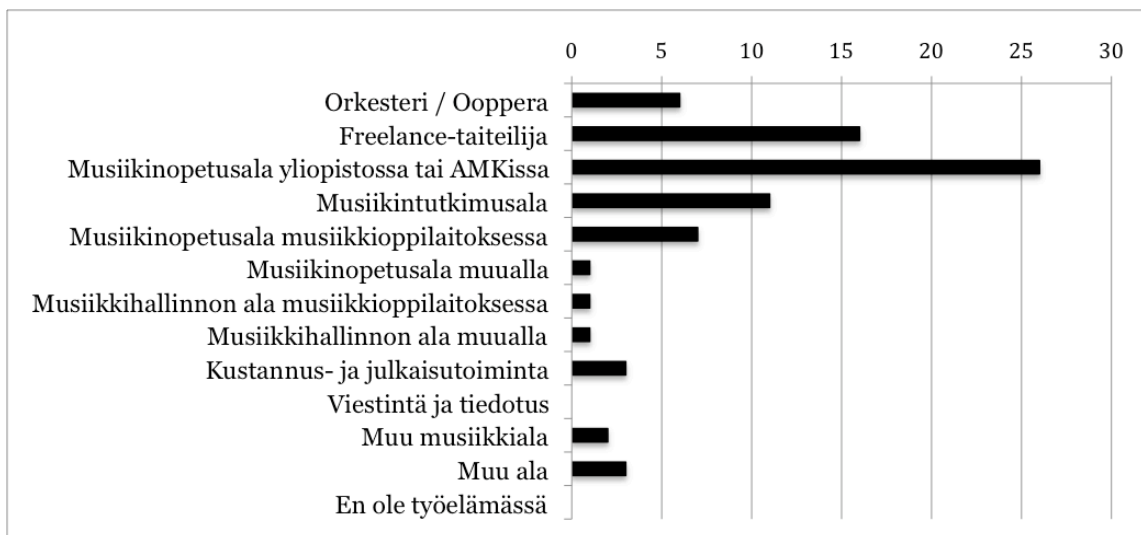
Kolmellatoista vastaajalla oli lisäksi eri yliopistoissa suoritettuja opintokokonaisuuksia. Näitä olivat mm. kasvatustieteen, musiikkitieteen tai taidehistorian approbatur tai cum laude, sosiaalipsykologian perusopinnot tai syventävät opinnot, opetushallinnon tutkinto, opettajan pedagogiset opinnot (60 op), sekä erilaiset johtamisopinnot. Lisäksi seitsemän vastaajaa ilmoitti käyneensä yksittäisiä kursseja kieliopintoja sekä tarkemmin määrittelemättömiä erilaisia kursseja.

Kaiken kaikkiaan kysely osoitti, että vastaajilla oli varsin paljon monipuolisia opintoja tohtorintutkintonsa lisäksi. Kyselyssä ei tarkemmin pyydetty selvitystä siitä, miksi vastaaja on tehnyt muitakin opintoja tohtorintutkintonsa lisäksi. Vastaajilta ei myöskään kysytty, missä vaiheessa nämä muut opinnot oli suoritettu (on tosin todennäköistä, että esimerkiksi konservatoriotasoiset opettajantutkinnot on suoritettu ennen tohtorintutkintoa). Kyselystä ei siten käynyt ilmi se, ovatko vastauksissa jonkin verran painottuneet muiden alojen opinnot (joko tutkintoina tai opintokokonaisuuksina) suoritettu tohtorintutkinnon jälkeen sen vuoksi, että niiden avulla työllistyminen olisi mahdollista, vai jo ennen tohtorintutkintoa.

3.2 Työskentely ja työtehtävät

Kysymykset "Millä alalla työskentelet" ja "Päätyösi pääasialliset tehtävät" etsivät vastauksia siihen, millaisiin tehtäviin musiikinalan tohtorintutkinnon suorittaneet ovat sijoittuneet. Näihin kysymyksiin vastaajien oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vaihtoehto, joten vastausmäärä ei summaudu 41:een. Kaiken kaikkiaan kysymykseen "Millä alalla työskentelet" saatiin 77 vastausta ja kysymykseen "Päätyösi pääasialliset tehtävät" 105 vastausta. Vastausten määrä kertoo siitä, että yksittäisellä vastaajalla oli useita erityyppisiä tehtäviä. Seuraavassa työskentelyalasta ja tehtävistä ilmoitetaan vastaajamäärä (katso kuviot 1 ja 2).

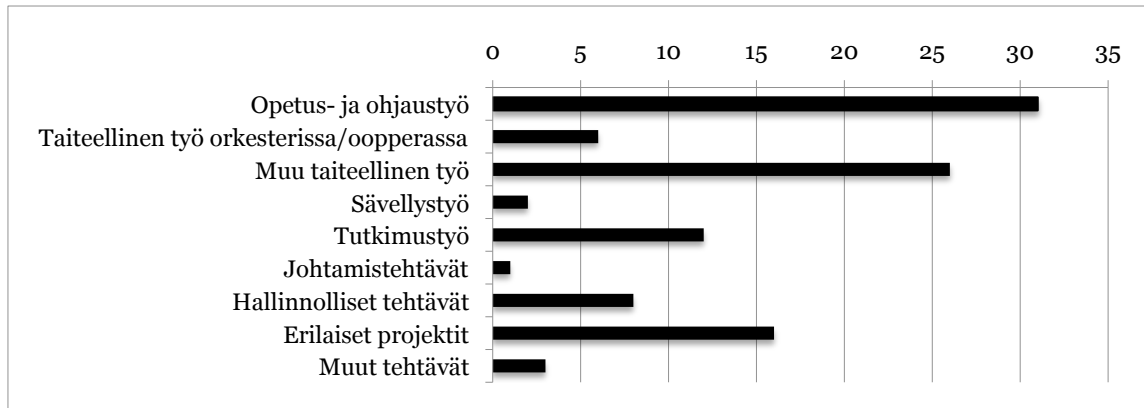
Kaikki vastaajat ilmoittivat olevansa työelämässä. Eniten vastaajat työskentelivät musiikinopetusosalalla joko yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, muissa musiikkioppilaitoksissa tai muualla (yhteensä 34 vastausta). Kolme neljäsosaa näistä (26 vastausta) sijoittui yliopistoon tai ammattikorkeakouluun, siis korkeimmalle asteelle, noin viidennes vastaajista (7/34) työskenteli muussa musiikkioppilaitoksessa ja yksi vastaaja mestarikursseilla. Päätyön pääasialliset tehtävät olivat opetus- ja ohjaustyö 31 vastaajalla.

Kuvio 1. Työskentelyalat.

Toiseksi suurin vastaajaryhmä (16 vastausta) toimi freelance-muusikkoina, lisäksi orkesterimuusikkona, oopperassa tai baletissa (pianistina) työskenteli 6 vastaajaa. Päätyön tehtävänä taiteellisen toiminnan mainitsi yhteensä 32 vastaajaa, joten tehtävissä taiteellinen toiminta oli suurin kokonaisuus. Tämä kertoo siitä, että taiteellista toimintaa ei ollut ainoastaan orkesterimuusikoilla tai freelance-taiteilijoilla, vaan myös opettajilla. Tutkimustyö oli aloista kolmanneksi suurin (11 vastaajaa), ja tutkimustyötä päätyön tehtävissä oli 12 vastaajalla. On todennäköistä, että yliopistotasoisessa opetustehtävässä toimivalla henkilöllä on tehtävissään opetuksen ohella joko taiteellista työtä tai tutkimusta. Edellä lueteltujen

tehtävien lisäksi päätyön pääasiallisiksi tehtäviksi mainittiin erilaiset projektit (16 vastaajalla), sävellystyö (2 vastaajaa) sekä muut tehtävät (3 vastaajaa).

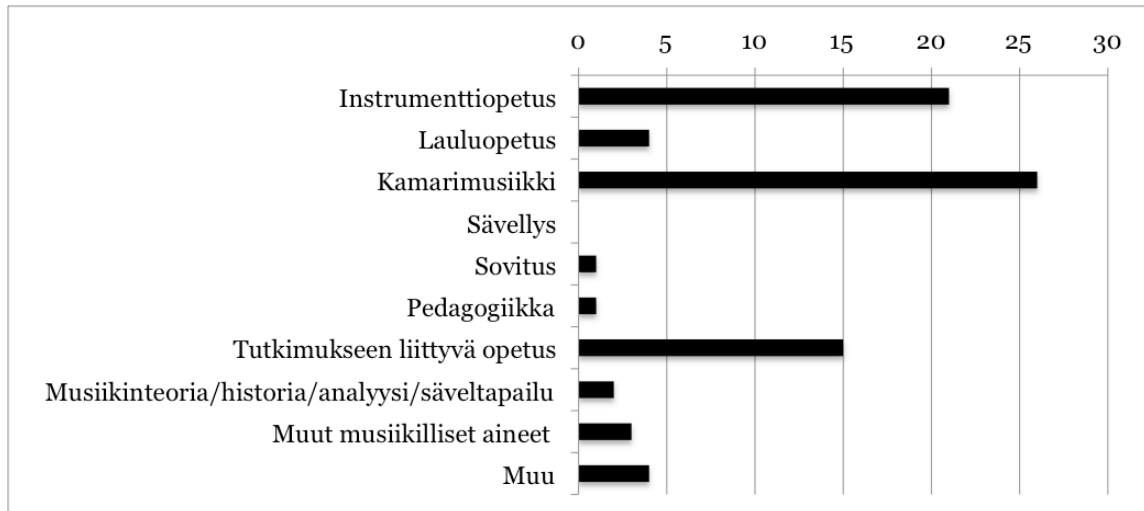
Kuvio 2. Päätyön pääasialliset tehtävät.

Muut alat olivat vaihtelevia. Musiikkihallinnon alalla työskenteli kaksi vastaajaa, toinen musiikkioppilaitoksessa, toinen kaupunginorkesterissa. Vaikka vain kaksi työskenteli tällä alalla, hallintoon tai johtamiseen liittyviä tehtäviä oli yhteensä 9 vastaajalla. Kustannus- ja julkaisutoiminnan alalla työskenteli kolme vastaajaa, ja festivaalien parissa kaksi. Muulla alalla työskenteli kolme vastaajaa, ja alat olivat IT sekä arvioinnin ala OKM:ssä (kolmas ei nimennyt alaa). Yksi vastaaja ilmoitti työskentelevänsä yrittäjänä. Kaiken kaikkiaan päätyön pääasialliset tehtävät muodostuivat opetuksesta, taiteellisesta työskentelystä, projekteista ja tutkimuksesta, mutta joukkoon mahtui myös hallinnollista työtä ja johtamista. Kiintoisaa on, miten tohtorikoulutus antoi eväitä näin moninaisiin tehtäviin; palaan tähän luvussa 3.4.

Kuten edellä todettiin, muulla alalla työskenteli kolme vastaajaa. Tästä huolimatta kysymykseen ”Jos teet muuta kuin musiikkialan työtä, miksi teet?”, vastauksia saatiin kaikkiaan yhdeltätoista vastaajalta, mikä kertoo samasta kuin monet muutkin kysymykset: työtehtävät ovat moninaisia, eikä yksi päätyö riitä kuvaamaan työn kokonaisuutta. Tärkein syy muulla alalla työskentelemiseen oli sen kiinnostavuus (kuusi vastausta). Musiikkialalla työllistymisen ongelmat valittiin vastauksissa kolmasti, riittämätön toimeentulo ja terveydelliset syyt kerran kumpikin. On siis mahdollista, että osa-aikaisesti musiikkialalle työllistynyt tekee osa-aikaista työtä myös muulla alalla taatakseen riittävän toimeentulon.

Ne vastaajat, jotka tekivät opetustyötä, vastasivat lisäksi kysymykseen ”Mitä opetat?”. Myös tähän kysymykseen oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja, ja vastauksia tulikin yhteensä 77. Eniten mainintoja saivat kamarimusiikin opetus (26 vastausta) ja instrumenttiopetus (21 vastausta; kuvio 3). Lauluopetusta antoi 4 vastaajaa. Tutkimukseen liittyvää opetusta antoi kaikkiaan 15 vastaajaa, musiikinteoriaa, historiaa, analyysia tai säveltapailua 2 vastaajaa, sekä muita musiikillisia aineita (joista mainittiin musiikin johtamiseen ja esittämiseen liittyvät

aineet) 3 vastaajaa. Yksittäisiä mainintoja saivat myös pedagogiikka ja sovitus. Jotain muuta opetti lisäksi 4 vastaajaa, mutta heistä vain yksi tarkensi, mitä tämä opetus oli (mentaalivalmennus ja työnohjaus).

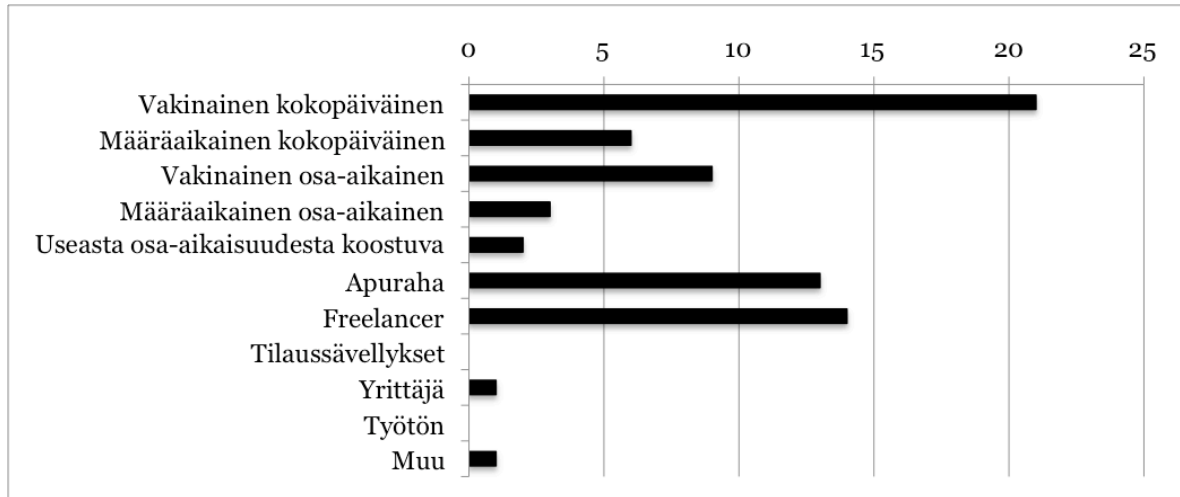

Kuvio 3. Opetustehtävät.

Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien työsuhteen laatua. Päätyö oli luonteeltaan kokopäiväistä 27 vastaajalla, näistä 21:llä työsuhde oli vakinainen ja kuudella määräaikainen (kuvio 4). Lisäksi kaksi vastaajaa teki useista osa-aikaisuudesta koostuvaa kokopäiväistä työtä. Myös yksi yrittäjä luultavimmin teki kokopäiväistä työtä. Osa-aikaista työtä teki 12 vastaajaa, vakinaisena yhdeksän ja määräaikaisena kolme. Viikkotuntimäärät vaihtelivat välillä 5–30 tuntia. Ilmeisesti 30 tunnin viikkotuntimäärä koostuu useista eri oppilaitoksista, joista yksi on yliopisto, sillä muutoinhan tuo tuntimäärä ylittäisi päätoimisuuden rajan, tai sitten kyseessä ei ollut opetustehtävä. Lisäksi on epäselvää, tekeekö joku apurahalla työskentelevä tai freelance-työtä tekevä myös osa-aikaista työtä työsuhteessa; kaikkiaan osa-aikaista työtä ilmoitti tekevänsä 14 vastaajaa. Freelancereita oli 14. Aiemmissä vastauksissa 16 vastaajaa ilmoitti tekevänsä (myös) freelancer-työtä, mutta ilmeisesti päätyön luonnetta koskevaan kysymykseen free lancer -vastauksen antaneille 14:lle tämä oli nimenomaan päätyö.

Määräaikaisessa työsuhteessa oli vastaajista kaikkiaan 13. Määräaikaisuuden perusteet vaihtelivat, eikä selvää yksittäistä tekijää ollut. Yksittäisiä mainintoja saivat sijaisuus, toistaiseksi voimassa olevien tehtävien puuttuminen sekä se, että tehtävää ei voida tai haluta vakinaistaa. Lisäksi mainittiin työn luonne ja opetuksen tarpeen vaihtelu. Epäselviä määräaikaisuuden perusteet olivat kahdelle vastaajalle. Osa-aikaista työtä tekevästä 14 vastaajasta kuusi toimi näin omasta halustaan, kahdelle kokoaikaista työtä ei ole ollut tarjolla, ja yksi teki osa-aikaista työtä perhesyistä. Muista syistä mainittiin apuraha,

taiteellinen toiminta, halu antaa aikaa tutkimukselle, vierailuvirka sekä muut syyt (1 vastaaja kuhunkin).

Kuvio 4. Työsuhteen laatu.

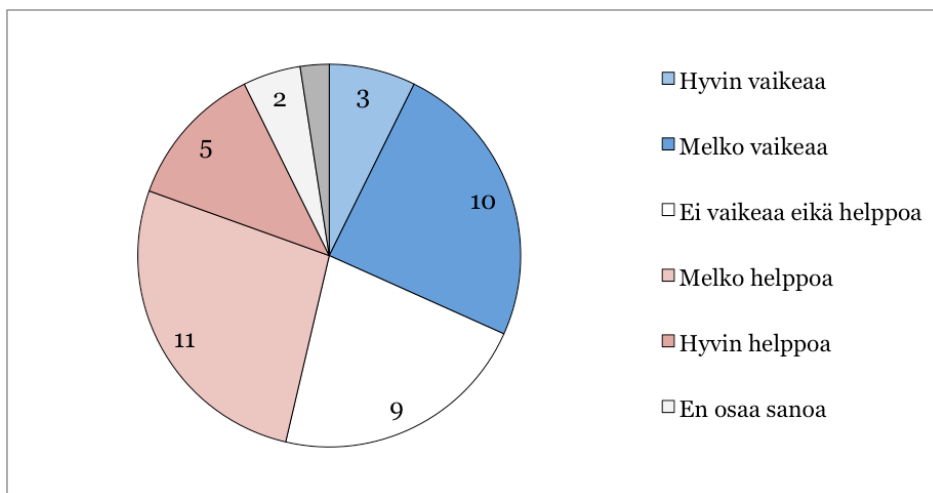
Työnantajia vastaajilla oli ollut yhdestä useisiin kymmeneen. Peräti 20 vastaajalla oli ollut enemmän kuin 3 työnantajaa kyselyä edeltäneen vuoden aikana, mutta kaikki eivät kertoneet lukumäärää. Työnantajien määräksi kymmenen vastaajaa ilmoitti 4–10; kolmella vastaajalla työnantajia oli välillä 11–20 ja neljällä vastaajalla yli 20. Vain yksi työnantaja oli ollut 15 vastaajalla ja kaksi työnantajaa oli ollut kuudella vastaajalla. Nykyisessä työssä aloittamisen vuotta aivan kaikki vastaajat eivät kertoneet, mutta hajontaa oli runsaasti. Pisimpään nykyistä työtään oli tehnyt vastaaja, joka oli aloittanut vuonna 1973; kaikkiaan 1970-luvulla oli aloittanut kolme vastaajaa. Vastaajista 13 oli aloittanut nykyisessä työssään 1980-luvulla, kaksi 1990-luvulla, 18 2000-luvulla ja seitsemän 2010-luvulla.

Apurahan turvin työskenteli 17 vastaajaa. Heistä kuudelle apuraha oli merkittävä työllistäjä, sillä he olivat saaneet useita apurahoja peräkkäin. Seitsemällä vastaajalla apuraha oli melko merkittävä (useita apurahoja, mutta välillä on ollut taukoja). Apurahaa oli saanut satunnaisesti neljä vastaajaa. Kysyttäessä tohtorintutkinnon merkitystä apurahan saamiselle vastaajia oli kaikkiaan 23, mikä tarkoittaa, että vastauksia saatiin myös sellaisilta henkilöiltä, jotka kyselyn aikaan eivät työskennelleet apurahalla. Apurahaa saaneista vastaajista 17 koki, että tutkinnolla oli ollut vaikutusta apurahan saamiseen; heistä kuusi piti tohtorintutkintoa edellytyksenä apurahan saamiselle, neljän mielestä tutkinto vaikutti apurahapäätökseen, vaikka ei ollutkaan apurahan ehdoton edellytys, ja seitsemän vastaajaa arvioi, että tutkinto oli vaikuttanut osaamiseen ja sitä kautta apurahan saamiseen. Vain neljän vastaajan mielestä tutkinnolla ei ollut vaikutusta apurahan saamiseen, ja kaksi vastaajaa ei osannut arvioida asiaa.

3.3 Työpaikan saaminen

Vastanneista 23 oli saanut työnsä julkisen haun kautta; sisäisen haun kautta työtä ei ollut saanut yksikään. Työnantaja oli ottanut vastaajaan yhteyttä kahdeksassa tapauksessa, ja neljä vastaajaa oli itse ottanut työnantajaan yhteyttä. Henkilökohtaisilla suhteilla työnsä oli saanut kaksi vastaajaa, ja yksi vastaaja työllistää itse itsensä (kuten edellä todettiin, vastaajien joukossa oli yksi yrittäjä). Kahdella vastaajalla oli muu tapa. Toinen näistä oli yhdistänyt useita tapoja, kun taas toisella oli erilaisia työnsaamisen vaiheita omassa työsuhteessaan.

Työllistyminen musiikkialalle oli koettu suunnilleen yhtä usein helpoksi kuin vaikeaksikin (kuvio 5; siniset ja punaiset sektorit yhteensä). Työllistymisen koki *hyvin helpoksi* 5 vastaajaa ja *melko helpoksi* 11 vastaajaa. Yhteensä siis 16/41 vastaajaa (39,0 %) koki työllistymisen helpoksi. *Melko vaikeaksi* työllistymisen koki kymmenen vastaajaa ja kolme *hyvin vaikeaksi* kolme vastaajaa, joten yhteensä vaikeaa-vastauksia oli 13/41 (31,7 %). Yhdeksälle vastaajalle työllistyminen ei ollut helppoa eikä vaikeaa. Vastaajista kaksi ei osannut sanoa. Yksi vastaaja ei työskennellyt musiikkialalla; tässä on ristiriita aikaisemmissa kysymyksissä saatuihin vastauksiin verrattuna, sillä aiemmin kolme vastaajaa ilmoitti, että eivät työskentele musiikkialalla. On mahdollista, että tähän kysymykseen vastasivat myös ne muulla alalla työskentelevät, jotka olivat aiemmin työllistyneet tai yrittäneet työllistyä musiikkialalle.

Kuvio 5. Työllistyminen musiikkialalle.

Noin puolet vastanneista (21) oli saanut nykyisen työnsä ennen tohtorintutkinnon suorittamista, kun toinen puoli (20 vastaajaa) oli saanut työnsä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Niistä, jotka olivat tehneet nykyistä työtään jo ennen tohtorintutkinnon suorittamista, vain kahdella tehtävät olivat muuttuneet merkittävästi tutkinnon jälkeen. Kuudella vastaajalla tehtävät olivat muuttuneet jossain määrin, ja osa tehtävistä oli uusia tai uudenlaisia, kun taas osa oli säilynyt ennallaan. Peräti 13 vastaajalla tohtorintutkinnon

suorittaminen ei ollut vaikuttanut työtehtäviin juuri ollenkaan, vaan valtaosa tai kaikki tehtävät ovat ennallaan.

Edellä käsiteltyjen kysymysten välistä suhdetta tarkasteltiin analyysissa siten, että verrattiin niiden tohtorien vastauksia, jotka olivat saaneet työnsä ennen tohtorintutkinnon suorittamista, niiden vastauksiin, jotka olivat saaneet työnsä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Niiden kohdalla, jotka olivat saaneet nykyisen työnsä ennen tohtorintutkinnon suorittamista, työllistyminen musiikkialalle oli ollut melko tai hyvin helppoa yhteensä yhdeksälle, ja melko vaikeaa neljälle vastaajalle; viidelle vastaajista työllistyminen en ollut helppoa eikä vaikeaa. Sen sijaan ne, joiden nykyinen työ oli saatu tohtorintutkinnon jälkeen, olivat kokeneet työllistymisen hyvin tai melko vaikeaksi yhtä usein kuin hyvin tai melko helpoksi (7 vastaajaa kummassakin ryhmässä). Kaksi ei osannut sanoa, kolmelle työllistyminen ei ollut ollut sen enempää helppoa kuin vaikeakaan, ja yksi ei työskentele musiikkialalla ollenkaan.

Kysymykseen ”Millainen merkitys tohtorintutkinnolla oli nykyisen työsi saamiseen?” saatiin vastauksia paitsi tämän nimenomaisen kysymyksen kohdalla, myös avovastauksissa. Niille vastaajille, jotka ovat saaneet nykyisen työnsä tohtorintutkinnon suorittamisen jälkeen, tohtorintutkinnolla oli ollut merkitystä työnsaantiin eri tavoin. Neljän vastaajan mielestä asialla ei ollut merkitystä, vaan muu osaaminen ratkaisi valinnan. Tohtorintutkintoa edellytettiin kahdeksan vastaajan hakemassa tehtävässä ja kuuden vastaajan mielestä se oli hyvä lisä CV:ssä. Seitsemän vastaajan mielestä tutkinnon merkitys oli siinä, että sen suorittaminen oli lisännyt heidän osaamistaan, vaikka itse tutkintoa ei edellytetty tehtävää haettaessa. Myös monissa avovastauksista korostettiin tutkinnon myönteisiä puolia ja merkitystä työelämälle. Mainittuun kysymykseen kukaan ei vastannut, että tutkinnosta olisi ollut haittaa. Kuitenkin avovastauksissa nousi esiin myös toisenlaisia näkemyksiä. Yksi vastaaja koki, että olisi ollut uran kannalta mielekkäämpää suorittaa tutkinto esimerkiksi Helsingin yliopistossa. Toinen puolestaan kertoi, että hänen koulutuksellaan ja kokemuksellaan ei tunnu löytyvän töitä. Kolmannen mielestä Sibelius-Akatemia ei itsekään arvosta työnhakutilanteessa omaa tohtorintutkintoaan.

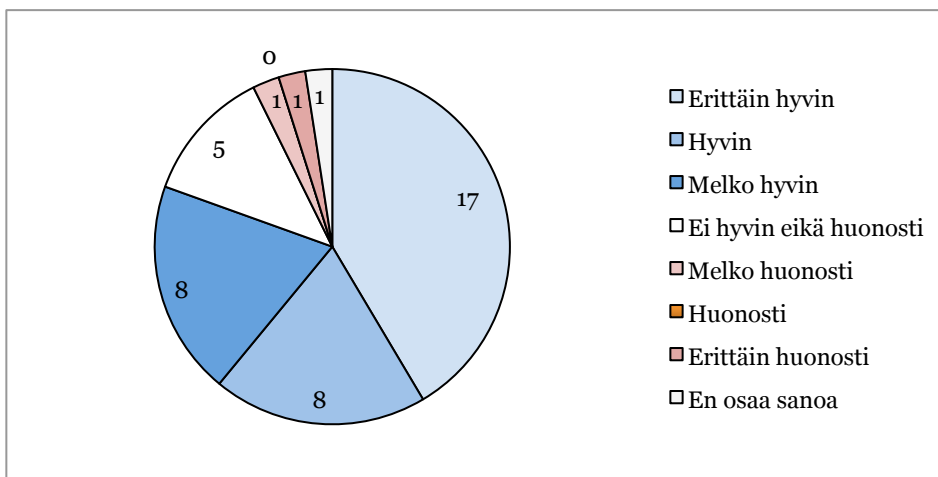
Suurin osa vastaajista (37 vastaajaa) oli myös ennen nykyistä työtään tehnyt koko- tai osa-aikaista työtä musiikkialalla. Vastaajista 12 ilmoitti opiskelleensa; koska tässä kysymyksessä oli mahdollista valita useampi kuin yksi vaihtoehto, on todennäköistä, että vastaajat ovat opiskelleet osa-aikaisen työn ohessa. Muulla alalla oli toiminut neljä henkilöä, kolme kokoaikaisesti. Kaiken kaikkiaan vastaukset tähän kysymykseen osoittavat, että suuri osa musiikkialalle työllistyvistä on aikaisemminkin työskennellyt nimenomaan musiikkialalla.

Työttömänä oli tohtorintutkinnon suorittamisen jälkeen ollut viisi vastaajaa. Työttömyysjaksoista lyhin oli 2 kk ja pisin 23 kk. Yksi vastaaja kertoi olevansa säännöllisesti työttömänä yliopiston opetuskauden ulkopuolisina aikoina. Kolme vastaajaa viittasi vajaatyöllistymiseen; yksi heistä sanoi olleensa vajaatyöllistynyt viiden vuoden ajan, toinen sanoi työllistymisen olleen vaihtelevaa ja kolmas teki työtä freelancerina kuitenkin niin, että

ilman puolison tuloja ja apurahoja työttömyyskortistoon olisi pitänyt jo aikaa sitten kirjautua (taiteellinen tutkinto; 2010-). Kaiken kaikkiaan kyselyn tiedot vastaavat tilastokeskuksen tietoja, sillä tilastokeskuksen mukaan vuosina 2005–2009 musiikin tohtorin tutkinnon tehneiden joukossa vuonna 2009 työttömänä olisi ollut 3 henkeä. Vajaatyöllistyminen tai ajoittainen työttömyys selittää myös kyselyn alussa käsiteltyjä palkkatietoja: kuten todettiin, yhteensä neljällä vastaajalla vuoden palkkatulot olivat alle 24 000 euroa.

3.4 Tohtorintutkinnon merkitys työn vaatimuksista selviämiseksi

Kysymykseen ”Millä tavoin tohtorintutkinto on antanut sinulle osaamista, jolla selviät nykyisten työtehtäviesi vaatimuksista?” valtaosa (33 vastaajaa) vastasi *hyvin* (katso kuvio 6; siniset sektorit). Vain kaksi vastaajaa koki, että tutkinto oli antanut valmiuksia *huonosti*, (punaiset sektorit kuviossa 6) ja yksi vastaaja ei osannut sanoa. Hyvin-vastaukset jakautuivat kolmeen kategoriaan seuraavasti: erittäin hyvin 17 vastaajaa, hyvin ja melko hyvin 8 vastaajaa kumpikin. Huonosti-vastauksista toinen oli melko huonosti ja toinen erittäin huonosti.

Kuvio 6. Tohtorintutkinnon antama osaaminen suhteessa työtehtäviin.

Vastauksia tähän kysymykseen tarkasteltiin myös sen suhteen, oliko vastaaja saanut nykyisen työnsä ennen tohtorintutkinnon suorittamista vai sen jälkeen; tässä tarkastelussa ovat vain ne 38 vastaajaa, jotka vastasivat molempiin kysymyksiin (kuvio 7). Kummassakin kategoriassa oli eniten niitä, joiden kohdalla koulutus vastasi tehtäviä erittäin hyvin, hyvin tai melko hyvin, ja heitä oli kummassakin kategoriassa suunnilleen yhtä monta (16 ja 15 vastaajaa). Sen sijaan niitä, joiden mielestä koulutus vastasi työtehtäviä huonosti, oli ainoastaan siinä kategoriassa, jossa työtehtävät oli saatu ennen tohtorintutkintoa (yhteensä 2 vastaajaa), ja nämä vastasivat myös aiemmin analysoituun kysymykseen, että heidän tehtävänsä eivät olleet muuttuneet tohtorintutkinnon suorittamisen myötä. Kaikki ne,

joiden mielestä koulutus ei vastannut tehtäviä hyvin eikä huonosti, olivat saaneet työnsä tohtorintutkinnon jälkeen; heistä vain yksi oli vastannut kysymykseen tehtävien muuttumisesta.

Kuvio 7. Tohtorintutkinnon antama osaaminen subteessa työtehtäviin sekä siihen, oliko vastaaja saanut työnsä ennen tohtorintutkinnon suorittamista vai sen jälkeen.

Koulutuksen ja työnkuvan vastaavuutta kysyttiin vielä uudelleen, kun vastaajia pyydettiin arvioimaan työtilannettaan (katso luku 3.5, taulukko 3). Vastaajista yhteensä 25 piti koulutuksen ja työnkuvan vastaavuutta joko erinomaisena (7) tai hyvänä (18), kun taas yhteensä yhdeksän vastaajaa piti vastaavuutta joko heikkona (6) tai erittäin heikkona (3). Seitsemän vastaajaa ei pitänyt vastaavuutta sen enempää hyvänä kuin heikkonakaan. Vastauksissa näihin kahteen kysymykseen on jonkin verran ristiriitaisuutta, sillä tohtorintutkinnon antamaa osaamista nykyisiin työtehtäviin pidettiin selvästi positiivisempina kuin saadun koulutuksen ja työnkuvan vastaavuutta. On mahdollista, että tohtorintutkinnon antamaa osaamista koskevat vastaukset kertoivat vastaajien subjektiivisista kokemuksista: omiin työtehtäviin oli saatu valmiuksia tohtorikoulutuksen aikana, ja työtehtävien haasteisiin vastaaminen oli mahdollista saadun koulutuksen avulla. Sen sijaan koulutuksen ja työnkuvan vastaavuuden kohdalla ehkä mietittiin sitä, mitä tehtävän muodollisiin vaatimuksiin kuului; tehtävässä ei kenties edellytetty tohtorintutkintoa, eikä kaikilla vastaavia tehtäviä tekevillä tätä koulutusta ollut. Työnkuva nähtiin jonkinlaisena virallisena (minimi)vaatimusten listana, eikä tohtorin tutkinto ollut tällä listalla.

Vastaajilla oli mahdollisuus avovastauksin ottaa kantaa siihen, miten koulutusta voitaisiin kehittää. Koska tämä kysymys seurasi suoraan osaamisen ja työtehtävien välistä suhdetta koskevaa kysymystä, voitiin olettaa, että kehittämisehdotukset nousisivat työelämän asettamista vaatimuksista. Näin ei kuitenkaan ollut, sillä valtaosa kommentteista tuntui

liittyvän omista opinnoista esiin nousseisiin kipukohtiin. Kriittisiä kommentteja esiintyi tasaisesti eri aikoina tutkintonsa tehneiden vastauksissa. Selvästi suurin osa kommentteista (11 kommenttia) liittyi kirjallisen työn tekemiseen ja tutkimuksen tekemisen osaamiseen. Taiteelliseen tohtorintutkintoon liittyvän kirjallisen työn painoarvoa koulutuksessa haluttiin sekä lisätä (1 vastaaja) että vähentää (2 vastaaja). Kirjalliseen työhön / väitöskirjaan liittyvää opetusta haluttiin lisää; kommenteissa painottuivat niin tutkimuksen tekemisen ja tieteellisen ajattelun taidot (4 vastaajaa), kirjoittamisen taidot (3 vastaajaa) kuin tekstinkäsittelykoulutuskin (1 vastaaja). Viisi edellä mainituista kommentteista tuli tieteellisen tutkinnon tehneiltä, kolme taiteellisen tutkinnon tehneiltä vastaajilta.

Tutkimuksen tekemistä ja kirjoittamisen taitoja tukevia opintoja tarvitaan lisää sekä ”ongelmatapauksissa vierihoidon” (*taiteellinen tutkinto; 1990–1994*)

Kunnollinen tekstinkäsittelykoulutus kaikille propedeuttisessa vaiheessa (*tieteellinen tutkinto; 2010–*)

Lisäksi ohjaukseen satsaamista toivoi neljä vastaajaa, joista yksi liitti toiveen taiteilijakoulutukseen, toinen väitöskirjaohjaukseen; kaksi vastaajaa ei määritellyt, mistä ohjauksesta oli kyse.

Opinnot tuntuivat hajanaisilta ja ohjaus/palaute osin riittämätöntä (*taiteellinen tutkinto; 2005–2009*)

Taiteilijakoulutuksessa henkilökohtaista ohjausta korkeatasoisten ohjaajien (korkeatasoisten taiteilijoiden ja pedagogien) kanssa pitäisi lisätä. (*taiteellinen tutkinto; 2000–2004*)

Pitäisi olla hyvää ohjausta itse väitöskirjaprosessiin (*tieteellinen tutkinto; 2000–2004*).

Kolmen vastaajan kommenteissa mainittiin opintojen hajanaisuus ja byrokraattisuus. Myös tiedollisen ja taidollisen osaamisen yhteyttä kaivattiin (1 vastaaja). Lisäsatsausta tohtorikonsertteihin toivoi kaksi vastaajaa, ulkopuolisia asiantuntijoita lautakuntiin toivoi yksi vastaaja, ja yksi vastaaja toivoi lisää kulttuurihistorian opetusta.

Kaksi vastaajaa otti kantaa tohtorikoulutuksen pääsyvaatimuksiin ja kaipasi niihin lisää selkeyttä.

Valintaprosessi tohtoriopintoihin on epämääräinen. Moni potentiaalinen hakija jää ulkopuolelle ilman kunnan syytä (*tieteellinen tutkinto; 2000–2004*)

erityisesti korkeammat vaatimukset tohtorinkoulutukseen pääsijöille (täytyisi edes hallita perustutkimuksen tekemisen välineet jne.) (*tieteellinen tutkinto; 2000–2004*)

Työelämään liittyneitä kommentteja oli kaikkiaan neljä. Niissä todettiin, että tohtorikoulutus antaa toisaalta valmiuksia, toisaalta saattaa etäännyttää käytännön työelämästä.

Tohtorin tutkinto auttaa erikoistumaan joihinkin erityiskysymyksiin. Tohtorin tutkinto kehittää myös kykyä edetä sujuvasti vaativassa, abstraktissa ajatteluprosessissa. Tohtorin tutkinto voi kuitenkin etäännyttää käytännön työelämästä, jos tohtoriopiskelija on liian kauan vain tohtoriopintojen parissa. Olen tohtorin tutkinnon suorittamisen jälkeen toiminut myös esimies- ja

johtamistehtävissä. Johtamiseen tohtorikoulutus ei anna mitään valmiuksia, vaikka monet tohtorit toimivat myöhemmin johtajina. (*taiiteellinen tutkimus; 1995-1999.*)

Vastaajat kokivat, että osa opinnoista ei auta työllistymisessä, ja toisaalta opinnoista puuttui elementtejä, joista voisi työllistymisessä olla hyötyä. Esiin nousivat mm. johtajuuden ja yrittäjyyden sekä mediataitojen opintojen puuttuminen. Lisäksi mainittiin koko joukko yksittäisiä opintoja, joista voisi olla tukea työllistymisessä.

käytännön työllistymiseen auttavia opintoja: oman työalueen monipuolistaminen lisäopinnoilla, esim. Vanhan musiikin, korrepetition, pedagogisten opintojen, management-, musiikkiteknologia-, kapellimestari- tai sävellysofintojen muodossa. (*taiiteellinen tutkimus; 2010–*)

Osa kommentista päättyi toteamukseen, että vastaajan omista opinnoista oli aikaa, ja että hän uskoi tilanteen parantuneen siitä kun itse opiskeli.

Minulla on kuitenkin se käsitys, että asiat ovat menneet DocMusissa parempaan suuntaan valmistumisen jälkeen. (*taiiteellinen tutkimus; 2005–2009.*)

Osin edellä esitetty kritiikki vastaa sitä, mitä tutkimustoiminnan vertaisarviointikin paljasti: tutkimuksen tukipalvelut ja niiden saatavuus ovat riittämättömiä (Suurpää et al. 2011, 14). Osin kritiikki nostaa esiin kehittämiskohteita, joihin on DocMus-yksikössä jo vastattukin. Kuten luvussa 1.1 kuvattiin, jatko-opintoihin pyrkiminen on prosessina määritelty tarkasti, ja pyrkijälle asetetut vaatimukset ovat korkeat. Lautakuntiin ja ohjaajiksi on mahdollista ottaa osajia myös Sibelius-Akatemian ulkopuolelta. Opiskelijan ohjaukseen kiinnitetään paljon huomiota, ja OVO seuraa opiskelijan edistymistä ja tukee häntä opintojen eri vaiheissa. Valintaprosessi kestää pitkään, mutta sen aikana opiskelijan valmiuksista saadaan hyvä kuva. Opiskelijalla on mahdollisuus tiettyyn rajaan saakka valita, mitä opintoja hän sisällyttää tohtoriopintojensa kokonaisuuteen, mutta suoranaisia työelämävalmiuksia ei tohtori-opinnoilla pyritäkään antamaan.

3.5 Nykyisen työtilanteen arviointi

Nykyisen työtilanteen arvioinnissa kysyttiin työllisyystilannetta, työtehtävien jatkuvuutta, työn mielenkiintoisuutta, työssä viihtymistä, mahdollisuuksia uralla etenemiseen ja tulevaisuuden suunnittelemiseen sekä tyytyväisyyttä palkkatasoon. Tähän kysymykseen vastasi 41 henkilöä (katso taulukko 3). Työllisyystilannettaan piti erinomaisena tai hyvänä yhteensä 29 vastaajaa, heikkona tai erittäin heikkona viisi vastaajaa. Työtehtävien jatkuvuuden näki erinomaisena tai hyvänä 20 vastaajaa. Todennäköisesti erinomaisena tai hyvänä jatkuvuuden näkivät ne, joilla oli pysyvä vakinainen työ (näitähän oli 21). Jatkuvuutta piti heikkona tai erittäin heikkona kuusi vastaajaa, ja peräti kahdeksan vastaajaa ei osannut arvioida työtehtävien jatkuvuutta.

Kuten taulukosta 3 käy ilmi, työ koettiin myös erittäin mielenkiintoiseksi (arvio *erinomainen* tai *hyvä* yhteensä 38 vastaajalla) ja työssä viihdyttiin hyvin (*erinomainen* tai *hyvä* 35 vastaajaa).

Toisaalta kolme vastaajaa viihtyi työssään heikosti. Mahdollisuudet uralla etenemiseen tai tulevaisuuden pitkäjännitteiseen suunnitteluun jakoivat vastaajia. Siinä missä uralla etenemisen mahdollisuudet *erinomaiseksi* tai *hyväksi* arvioi 12 vastaajaa, peräti 16 vastaajaa arvioi ne *heikoksi* tai *erittäin heikoksi*. Tulevaisuuden suunnittelun mahdollisuuksia piti erinomaisena tai hyvänä 22 vastaajaa ja heikkona tai erittäin heikkona 15 vastaajaa. Tämä kertoo siitä, että monilla työsuhde on määräaikainen, sivutoiminen tai apurahapohjainen, sekä siitä, että aloilla, joihin vastaajat ovat työllistyneet, urakehitystä ei juurikaan ole. Toisaalta osa vastaajista on kenties saavuttanut tavoittelemansa uran huipun. Urakehitykseen liittyi kenties myös se, että vähän yli puolet vastaajista (22 vastaajaa) ei suunnitellut hakeutuvansa uusiin työtehtäviin; nämä saattoivat olla ne samat, jotka edellä arvioivat tulevaisuuden suunnittelun mahdollisuudet hyväksi tai erinomaisiksi. Lähiaikoina tai myöhemmin uusia työtehtäviä suunnitteli hakevansa yhteensä 10 vastaajaa (5 kumpaakin). Kaikkiaan 9 vastaajaa ei osannut sanoa aikooko hakeutua uusiin tehtäviin vai ei.

	Erin- omainen	Hyvä	Melko hyvä	Heikko	Erittäin heikko	En osaa sanoa
Työllisyystilanne, töiden riittävyys	16	13	6	2	3	1
Työtehtävien jatkuvuus tulevaisuudessa	10	10	7	4	2	8
Mielenkiintoisuus	24	14	3	0	0	0
Työssä viihtyminen	16	19	2	3	0	0
Mahdollisuus uralla etenemiseen	6	6	7	5	11	5
Tyytyväisyys palkkatasoon	4	12	12	13	0	0
Koulutuksen ja työnkuvan vastaavuus	7	18	7	6	3	0
Mahdollisuus suunnitella tulevaisuutta yli kahdeksi vuodeksi eteenpäin	6	16	3	7	8	1

Taulukko 3. Arviot nykyisestä työtilanteesta.

Kysyttäessä toivetyötä ("Jos saisit valita, millaista työtä tekisit"), 13 vastaajaa valitsisi nykyään tekemänsä työn; neljä heistä tosin painottaisi tehtäviä hieman toisin kuin nykyisessä työnkuvassa on, ja yksi haluaisi tehdä nykyisenkaltaista työtä nykyistä työpaikkaansa *tasa-arvoisemmassa ja miellyttävämmässä työpaikassa*. Useimmin mainitut työtehtävät olivat ammattiopiskelijoiden opetus tai ohjaus (14 mainintaa), taiteellinen työ, muusikon työ tai konsertointi (12 mainintaa) ja tutkimus (10 mainintaa). Yleisesti asiantuntijatehtävät mainittiin kahdesti, samoin johtamistehtävät.

Muusikon töitä, mutta paremmin palkattuna, ja opetustyötä ilman kuormittavaa hallintoa ja pelkoa tulevista supistuksista alalla (*taiteellinen tutkimus; 1990–1994*)

Esiintymisiä ja opetusta (*taiteellinen tutkimus; 1995–1999*)

Tutkimus- ja selvitystehtäviä, asiantuntijatehtäviä ja ohjaamista (*tieteellinen tutkimus; 2005–2009*)

Palkkatasoon tyytyväisiä (*erinomainen* tai *hyvä*) oli yhteensä 16 vastaajaa; melko hyväksi palkkatasoon arvioi lisäksi 12 vastaajaa. Tämä tarkoittaa, että 28 vastaajaa oli palkkatasoonsa ainakin jollain tavalla tyytyväisiä. Vastaajista 13 piti palkkatasoa heikkona. Jos verrataan näitä vastauksia vuoden ansiotuloihin, todetaan, että yhteensä 17 vastaajalla ansiotulot olivat alle 36 000 euroa vuodessa (3000 euroa kuussa). Tohtorintutkinnon suorittaminen ei näy palkkatasossa näiden vastaajien kohdalla, joten on ymmärrettävää, että ainakin osa heistä on pitänyt palkkatasoaan heikkona.

Viimeisessä kysymyksessä vastaajat saivat lähettää DocMus-yksikölle terveisiä. Kaikkiaan 21 vastaajaa kirjoitti kommenttinsa tähän vapaamuotoiseen kysymykseen. Työelämään liittyviä kommentteja näissä vastauksissa oli kaikkiaan kuusi. Osassa esitettiin kriittisiä huomioita siitä, että koulutus ja työelämä eivät kohtaa tai niissä kaivattiin lisää käytännön valmiuksia muusikon työhön:

Muistakaa, että tosiyöelämä alkaa vasta Sibelius-Akatemian seinien ulkopuolella (*taiteellinen tutkinto; 1995–1999*)

[...] taiteilijakoulutuksen tutkinto ei tuota panostukseensa ja muodolliseen statukseensa nähden vastaavaa lisäarvoa taiteilijan työssä (*taiteellinen tutkinto; 2000–2004*)

Nykyisessä työssä edellytettiin jatkotutkintoa, mutta käytännössä olen joutunut kaiken aikaa opettelemaan jotakin aivan muuta (*tieteellinen tutkinto; 2000–2004*)

Toisaalta osa työelämään liittyvistä kommentteista oli kiittäviä:

Olen saanut hyvät työkalut nykyisiin tehtäviini, lähinnä erinomaisen ohjauksen [-] ansioista. Tarvitsen nykyisissä tehtävissäni analyttistä ajattelua ja täsmällistä ilmaisua, näitä asioita opin DocMus-yksikössä. (*Tieteellinen tutkinto; 2005–2009.*)

Kahdessa kommentissa kannettiin huolta taiteilijakoulutuksen tulevaisuudesta. Samoin kahdessa kommentissa tehtiin selkeä ehdotus toimintamuutoksesta:

Perustakaa tutkimusryhmiä ja panostakaa artikkelien tuottamiseen. Verkostoitukaa mahdollisimman pian muiden tieteenalojen kanssa. (*Tieteellinen tutkinto; 2010–.*)

DocMusin saavutusten eli tutkintojen sisältöjen, tulosten saattamista laajempaan tietoisuuteen olisi hyvä kehittää. Postdoc-toiminta on tässä merkittävä työväline. (*Taiteellinen tutkinto; 2005–2009.*)

Suoranaista koulutukseen suuntautuvaa kritiikkiä esitettiin ainoastaan kahdessa kommentissa. On todennäköistä, että koulutukseensa kriittisimmin suhtautuneet eivät vastanneet kyselyyn ollenkaan.

Osastolla puurot ja vellit pahasti sekaisin. Taiteilijatohtorikoulutus pitäisi uudistaa kokonaisuudessaan keskittyen selkeämmin taiteelliseen puoleen. (*Taiteellinen tutkinto; 1995–1999.*)

Yliarvostettu tutkinto (*tieteellinen tutkinto; 2000–2004*)

Yhteensä 16 kommentissa käsitettiin huipputasoisen opetuksen, mahtavien kokemusten, ihanasta ilmapiiristä ja laadukkaasta opetuksesta sekä toivottiin, että tällaisen antamiseen

olisi mahdollisuus tulevaisuudessakin. Kiitoksien esittäjissä oli sekä tieteellisen että taiteellisen tutkinnon tehneitä vastaajia, samoin kiitoksia esittivät eri aikoina tutkintonsa tehneet vastaajat.

Tohtorin koulutuksella on suuri merkitys musiikkielämän kannalta. Päinvastoin kuin usein luullaan, itse musiikin kenttä on monilta osin ajautunut urautumiseen, joka aiheutuu kiireestä sekä huonosti rahoitetuista, epäterveistä, vanhanaikaisista ja epädemokraattisista työolosuhteista. DocMusilla voi olla tärkeä rooli taiteen elpymisen ja uudistumisen kannalta. Muusikot ansaitsevat mahdollisuuden jatkokoulutukseen. Hienoa, että sitä on nyt tarjolla. (*Taiteellinen tutkinto; 2005–2009.*)

Pää pystyyn - hieno yksikkö!!!! Loistavia tutkijoita ja opettajia. Parasta ja arvokkainta, mitä Sibelius-Akatemiassa ylipäätään on. (*Taiteellinen tutkinto; 2005–2009.*)

4 LOPUKSI

Musiikinalan tohtoroitumista ja sen yhteyttä työelämään selvittäneeseen kyselyyn saatiin vastauksia kattavasti niin tutkintotyyppeihin kuin tutkinnon valmistumisen ajankohtaankin suhteutettuna. Näin ollen kyselyssä esiin nousseita tietoja voidaan pitää Solistisella osastolla ja DocMus-yksikössä tohtorintutkinnon suorittaneiden joukkoa kuvaavina. Vastausprosentti (64,1 %) oli varsin korkea, ja varmasti riittävän korkea päätelmien tekoa ajatellen. Yksi mahdollinen vastaamatta jättämisen syy on se, että kysely ei enää voinut mitenkään vaikuttaa vastaajien jo saamaan koulutukseen. Toinen mahdollinen syy vastaamattomuuteen on se, että vastaamatta jättäneet ovat kokeneet työllistyneensä huonommin kuin mitä ovat toivoneet. On lisäksi mahdollista, että ne, jotka jättivät vastaamatta kyselyyn, ovat kriittisempiä annetun koulutuksen suhteen kuin kyselyyn vastanneet.

Vastauksien mukaan tohtorintutkinnolla oli merkitystä paitsi siinä, että se antoi joihinkin tehtäviin vaaditun muodollisen pätevyyden, myös siinä, että se antoi työtehtävissä tarvittavaa osaamista. Musiikin tohtorit ovat monipuolisesti koulutettuja, ja useilla heistä on myös muita opintoja tohtorintutkinnon lisäksi. Kyselyssä esiin nousseita tohtorikoulutuksen puutteita (johtamistaidot, mediataidot, yrittäjyyteen liittyvät taidot) oli kenties täydennetty muilla opinnoilla tohtorintutkinnon jälkeen tai sitten lisäopiskelulla on hankittu tehtävän edellyttämä lisäpätevyys ja siten mahdollistettu työllistyminen (opettajan pedagogiset opinnot). Tohtorin tutkintoa ei kuitenkaan aina pidetty pelkästään myönteisenä asiana, vaan joissain tapauksissa sitä saattoi olla jopa haittaa työllistymiselle. Yksikään vastaaja ei kuitenkaan pitänyt itse opiskelua tai saamaansa oppia haitallisena.

Solistiselta osastolta ja myöhemmin DocMus-yksiköstä valmistuneet musiikin tohtorit ovat pääasiassa sijoittuneet opetustehtäviin, muusikon tehtäviin tai musiikin tutkimukseen liittyviin tehtäviin. Vakinaista kokopäivätyötä teki noin puolet vastaajista, muilla työsuhteet olivat vaihtelevia (määräaikaisuuksia, osa-aikaisuuksia). Apurahat ja freelancer-työskentely oli monille tuttua, eikä työttömyyskään ollut heille täysin vierasta. Musiikkialalle työllistyminen oli reilulle kolmasosalle vastaajista ollut helppoa, mutta miltei kolmasosalle vaikeaa. Valtaosa vastaajista oli ollut työelämässä musiikkialalla jo ennen tohtorintutkinnon suorittamista. On mahdollista, että näistä osa on Sibelius-Akatemian opettajia, sillä varsinkin 1990-luvulla moni heistä teki tohtorintutkinnon työnsä ohella. Osalla vastaajista työtehtävät säilyivät ennallaan, eikä tohtoroitumisella ollut niihin vaikutusta; esimerkiksi orkesterimuusikon tehtävät eivät muutu sen mukaan, millaisen tutkinnon muusikko on suorittanut. Osa vastaajista oli saanut tutkinnon suorittamisen jälkeen uusia tehtäviä.

Kyselyn antamien tietojen mukaan tutkinto antoi osaamista työtehtäviin valtaosalle vastaajista riippumatta siitä, oliko työ saatu ennen tutkintoa vai sen jälkeen.

Nykyistä työtään piti mielenkiintoisena valtaosa vastaajista ja vastaajat myös pääosin viihtyivät nykyisissä tehtävissään. Palkkatasoon tyytyväisyys ei ollut näin yleistä, mutta asiantuntijatehtävissä työtehtävät ovat usein palkkaa tärkeämpi työssäviihtymisen osatekijä. Kaikilla vastaajilla ei ollut mahdollisuuksia uralla etenemiseen tai tulevaisuuden suunnitteluun; määräaikaiset tehtävät, apurahalla tai freelancerina työskentely lienevät suurimpia syitä tähän. Tästä huolimatta monet vastaajat halusivat tehdä edelleenkin nykyistä työtään. Kaiken kaikkiaan vastaajat ovat valtaosin päätyneet alalle, jonka koulutukseen ovat hakeutuneet, ja työtehtäviin, joista ovat olleet ja ovat edelleenkin kiinnostuneita.

LÄHTEET

- DocMus-käsikirja 2010. Ladattavissa osoitteesta https://intro.siba.fi/web/docmus-yksikko/dokumenttikirjasto/-/document_library/view/135200
- Hosia, Louna (2008). Vanhan musiikin ammattilaisten työllistyminen Suomessa. Seminaarityö. Instrumenttiopettajan pedagogiset opinnot. Helsingin yliopisto/SOKLA ja Sibelius-Akatemia.
- Karhunen, Paula (1998). Musiikkialan korkeakoulutus ja työmarkkinat: Selvitys Sibelius-Akatemiassa opiskeleiden työtilanteesta ja koulutustyytyväisyydestä. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Kuusi, Tuire & Valkeila, Riitta (2008). Intohimona musiikki. Työllistymiskysely Sävellyksen ja musiikinteorian osastolta valmistuneille. Sibelius-Akatemia, Sävellyksen ja musiikinteorian osasto.
- Laitinen, Marjut ja Hinkkanen, A. (julkaisematon). Musiikkikasvatuksen koulutuksen seuranta- ja arviointihanke. Musiikkikasvatuksen osaston kysely valmistujilleen keväällä 2005.
- Lepo, Eeva (julkaisematon). Työllistymiselvitys perusopinnot Sibelius-Akatemiassa vuosina 1993, 1995, 1997 ja 1998 (MuTe) aloittaneista.
- Lotti, Tuula (1990). Keskeytänkö? - jatkanko? - valmistunko? Tietoja Sibelius-Akatemian solistisen koulutusohjelman opiskelijoista. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Lotti, Tuula (1992a). Opiskelijana solistisessa. Osa 1: Opintojen kulkuun vaikuttaneita tekijöitä Sibelius-Akatemian solistisessa koulutusohjelmassa. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Lotti, Tuula (1992b). Opiskelijana solistisessa. Osa 2: Sibelius-Akatemian solistisen koulutusohjelman opiskelijoiden opintokokemuksia ja ajatuksia opintojen kehittämiseen. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Lotti, Tuula (1996). Opiskelumenestys Sibelius-Akatemian solistisessa koulutusohjelmassa. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Ojala, Katja (2001). Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen koulutusohjelmasta vuosina 1998 ja 1999 valmistuneiden musiikin maistereiden koulutustyytyväisyys ja työllistyminen. Tutkielma. Sibelius-Akatemia, Musiikkikasvatuksen osasto.
- Suurpää, Lauri, Westerlund, Heidi & Tuomikoski, Tiina (2012). Sibelius-Akatemian tutkimustoiminnan vertaisarviointi 2011. Ladattavissa osoitteessa <http://www.siba.fi/documents/10157/dc6b41f6-947d-478c-9722-bb8f00a2f920>